

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ
ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΑΠΟΚΕΙΜΕΝΑ ΕΝ ΤΩ ΜΟΥΣΕΙΩ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 128)

27.

Ἐπιστολὴ συνοδικὴ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου ΣΤ' ¹ πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κρήτης Μελέτιον, δι' ἧς ἀνατίθεται εἰς αὐτὸν ἡ ἐπιστασία τῆς παραλαβῆς καὶ ἀποστολῆς τῶν ἐκ νέου προσδιορισθέντων «ἐτησίων» τῶν ἐν Κρήτη σταυροπηγιακῶν Μονῶν. (Μάϊος 1837).

Ἄριθ. Χειρ. Μ.Η. 71. Ἐν πρωτοτύπῳ ἐπὶ διφύλλου ἐκ λεπτοῦ χάρτου καθ' ὅλα ὁμοίου πρὸς τὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 24 ἐγγράφου. Τὸ ἐγγράφον κυρίως ἐπὶ τῆς πρώτης σελίδος. Ἐπὶ τῆς τελευταίας ἡ ἐπιγραφή: *Τῷ Ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ Κρήτης, ὑπερίμῳ καὶ ἐξάρχῳ εὐρώπης, ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀγαπητῷ ἡμῶν ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ κύρ Μελετίῳ. Κατάστασις διατηρήσεως καλή.*

† Γρηγόριος ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἱερώτατε μητροπολίτα Κρήτης, ὑπέριμε καὶ ἐξαρχε εὐρώπης, ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀγαπητὲ ἡμῶν ἀδελ | φὲ καὶ συλλειτουργῷ κύρ Μελέτιε, χάρις εἶη σου τῇ Ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ. ἐκ τῶν | περικλειομένων ἡμετέρων πατριαρχικῶν καὶ συνοδικῶν ἐγκυκλίων ἐπιστολῶν ², πρὸς τοὺς θεο | φιλεστάτους τέσσαρας ἐπισκόπους τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως αὐτῆς, τὸν τε Κυδονίας καὶ | Κισσάμου ³, τὸν ἀλοποτάμυ, τὸν Ἱεράς καὶ Σιτείας, καὶ τὸν Λάμπης ⁴, θέλει γένει γνωστός καὶ | τῇ Ἱερότητί σου ὁ κατὰ κοινὴν γνώμην καὶ συνοδικὴν ἀπόφασιν, ταχθεὶς ἤδη ἐκ νέου μὲ | αὔξησιν, προσδιορισμὸς τῶν ἐτησίων, τῶν ἀπανταχοῦ καὶ ἐν ταῖς ἐπισκοπαῖς ταύταις κειμένων Ἱε | ρῶν καὶ σεβασμίων ἡμετέρων πατριαρχικῶν καὶ σταυροπηγιακῶν μοναστηρίων ⁵ χρηματικαῖς | γὰρ ἀνάγκαις θλιβομένου τοῦ Κοινοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, | δέον ἡγησάμεθα νὰ συμπράττωσι κατὰ τι καὶ αὐτὰ τὰ ἱερὰ καταγώγια εἰς τὴν κοινὴν | μητέρα, ὡς ὑπὸ τῷ προνομίῳ τῆς σι(αυ)ροπηγιακῆς αὐτῆς ἀξίας τιμώμενα, καὶ διὰ τῆς ἐκκλησι | αστικῆς ὑπερασπίσεως, αἰείποτε διατηρούμενα καὶ ὠφελούμενα· γράφοντες δὲ καὶ διὰ τῆς πα | ρούσης ἡμετέρας πατριαρχικῆς καὶ συνοδικῆς ἐπιστολῆς, ἐντελλόμενοι παραγγέλλομέν σοι ἐν | τόνως, ὅπως

ἅμα τῷ λαβεῖν τὰς εἰρημένας ἐπιστολάς φροντίσας, νὰ ἐγχειρίσῃς αὐ-
 τὰς ἀμέσως πρὸς | ἕνα ἕκαστον τῶν εἰρημένων θεοφιλεστάτων ἐπισκό-
 πων σου, παραγγείλας αὐτοῖς κυριαρχικῶς νὰ πράξωσιν ἀμεταθέτως
 κατὰ τὴν ἔννοιαν τῶν ἐπιστολῶν, καὶ ἀπαιτήσας νὰ λάβῃς | παρ' ἐκά-
 στου αὐτῶν τὰ ὠρισμένα ἐτήσια τῶν ἐν ταῖς ἐπισκοπαῖς αὐτῶν Ἱεροῶν
 μοναστηρίων, | συμποσούμενα ὁμοῦ ὄλα γρόσια δύο χιλιάδες καὶ πεν-
 τακόσια πενήντα Νο 2.550: καὶ μετὰ | τὴν παραλαβὴν, νὰ ἐξαποστεί-
 λῃς αὐτὰ εἰς τὸ Κοινὸν ἀσφαλῶς διὰ τοῦ σεβασμίου ἐφόρου σου¹⁾, |
 δι' οὗ θέλουν σοὶ σταλῆ αἱ συνήθειαι τοῦ Κοινοῦ ἀποδείξεις νὰ τὰς δια-
 νείμῃς εἰς αὐτούς. ὀφεί | λεις τοίνυν καὶ ἡ ἱερότης σου νὰ φιλοτιμη-
 θῇς εἰς τὸ νὰ παραστήσῃς πραγματικῶς τὸν ὑπὲρ | τῶν δικαίων τοῦ
 Κοινοῦ ἀρχιερατικὸν ζῆλόν σου, γνωρίζων καλῶς, ὅτι ἡ ἐκκλησία, τὴν
 μὲν | φροντίδα τῆς συνάξεως τῶν ὀρισθέντων ἐτησίων ἀνέθετο εἰς
 τοὺς ἐπισκόπους, τὴν δὲ ἐπιστάσιαν τῆς | παραλαβῆς παρ' αὐτῶν, καὶ
 ἀποστολῆς, εἰς τὴν Ἱερότητά σου, ὡς κυριάρχου αὐτῶν. ταῦτα |
 καλῶς εἰδῶς, ποιήσον μετὰ προθυμίας ὡς γράφομεν καὶ μὴ ἄλλως.
 ἵνα καὶ ἡ τοῦ θεοῦ | χάρις εἴῃ μετὰ τῆς Ἱερότητός σου. 1837 φ
 Μαΐου 18η

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν χ(ριστ)ῷ ἀδελφός: ↪

† ὁ Ἐφέσου Ἀνθιμος

† ὁ Λέρκων Γερμανός

† ὁ Ἡρακλείας Διονύσιος

† ὁ Προύσης Χρῦσανθος

† ὁ Κυζίκου Ἀνθιμος

† ὁ Φιλαδελφείας Πανάρετος

† ὁ Νικομηδείας Πανάρετος

† ὁ Βιζύης Κοσμᾶς

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

¹⁾ Ὁ ἀπὸ Σερρών Γρηγόριος Στ' ἐπατριάρχευσε τὸ α' ἀπὸ τοῦ 1835 μέ-
 χρι τοῦ 1840 (Γ ε δ ε ῶ ν, Π.Π. σ. 692, Σ ἄ ρ δ ε ω ν, <Ὁρθοδοξία> IB' (1937),
 σ. 278-280, ἔνθα τὸ ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς καὶ τὸ γράμμα τῆς παραιτήσεώς του.

²⁾ Δὲν διεσώθησαν.

³⁾ Ἡ ἐπισκοπὴ Κισάμου ἠνώθη μετὰ τῆς ἐπισκοπῆς Κυδωνίας τῷ 1831
 διὰ τῆς αὐτῆς συνοδικῆς ἀποφάσεως, δι' ἧς καὶ ἄλλαι ἐπισκοπαὶ συνεχωνεῖον-
 το. Παρέμεινε δὲ ἠνωμένη μέχρι τοῦ 1860, ὅποτε κατόπιν συνοδικῆς πάλιν
 ἀποφάσεως ἐχωρίσθη ἀπὸ τὴν τῆς Κυδωνίας. Βλ. Σ ἄ ρ δ ε ω ν, Ἐπ. Κατ., σ.
 24 - 25, Τ ω μ α δ ἄ κ η, αὐτ., σ. 152. Τὸ ἔτος 1837 Κυδωνίας καὶ Κισάμου ἦτο
 ὁ Ἀρτέμιος.

⁴⁾ Αὐλοποτάμου κατὰ τὸ ἔτος τοῦ ἐγγράφου ἦτο ὁ Καλλίνικος Νικολετά-
 κης, Ἱερᾶς καὶ Σητείας ὁ Γεράσιμος, πρῶτος Ἱεροσητείας γενόμενος, Λάμπης
 δὲ ὁ Νικόδημος.

⁵⁾ Σταυροπηγιακαὶ μοναὶ τῶν ἀναφερομένων ἐπισκοπῶν ἦσαν αἱ τῆς Κυ-
 ρίας Γωνιάς, τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, τῆς Ἀγ. Τριάδος, τοῦ Γουβερνέττου, τοῦ
 Πρέβελι, τοῦ Βοσάκου, τῆς Χαλέπας, τοῦ Τοπλοῦ. Παραδόξως δὲν ἀναφέρε-
 ται ἡ ἐπισκοπὴ Ῥεθύμνης, εἰς ἣν εὕρισκοντο αἱ σταυροπηγιακαὶ μοναὶ Ἀρ-
 καδίου, Ῥουστίκων, Χαλεβῆ καὶ Μύριοκεφάλων.

*) Ἄγνοοῦμεν τὸ ὄνομα τοῦ περὶ οὗ πρόκειται ἐφόρου. Περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐφόρων τῆς Μητροπόλεως Κρήτης, ὡς ἐκπροσώπων αὐτῆς, βλ. «Κρητικά Χρονικά» Α' σ. 272 σημ. 4.

28.

Πατριαρχική ἐπιστολή τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου τοῦ ΣΤ' πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κρήτης Μελέτιον σχετικὴ μὲ τὸν ἀγῶνα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας κατὰ τῶν Λουθηροκαλβινιστῶν καὶ εἰδικώτερον ἀναφερομένη εἰς μέτρα κατὰ τοῦ ἐν Χανίοις ἰδρυθέντος Ἀλληλοδιδασκτικοῦ Σχολείου ἀμερικανῶν Λουθηροκαλβινιστῶν. (Μάϊος 1837).

Ἄριθ. Χειρ. Μ. Η. 74. Ἐν πρωτοτύπῳ ἐπὶ διφύλλου χάρτου ὁμοίου τοῦ τοῦ προηγουμένου ἐγγράφου, διαστάσεων 0,24 × 0,36 μ. Τὸ ἔγγραφο ἐπὶ τῆς πρώτης μόνον σελίδος. Ἐπὶ τῆς τελευταίας σελίδος ὁμοία ἐπιγραφή καὶ σφραγίς. Κατάστασις διατηρήσεως καλή.

† Γρηγόριος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἱερώτατε Μητροπολίτα Κρήτης, ὑπέριμε, καὶ ἔξαρχε Εὐρώπης, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφέ, | καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος Κύρ Μελέτιε, χάρις εἶη σου, τῇ Ἱερότητί σου, καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ· πρὸ | καιροῦ ἐστάλησαν καὶ τῇ Ἱερότητί σου διὰ τοῦ Ἐφόρου σου αἱ Ἐγκύκλιοι Ἐκκλησιαστικαὶ Συνοδικαὶ Ἐπιστολαί¹, | αἱ διατρανοῦσαι τὴν ψυχοφθόρον λύμην καὶ τὴν δολερὰν ἀπάτην τῶν Λουθηροκαλβινιστῶν κατὰ τῆς | ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως, καὶ ἀναμφιβόλως ἔφθασαν εἰς χεῖράς σου μέχρι τοῦδε, καίτοι οὐδεμίαν ἔχομεν ἀ- | πάντησιν περὶ τούτων, καὶ περὶ συστάσεως πνευματικῆς ἐπιτροπῆς σου², καθὼς ἐνεργοῦσι, συνάδον | τες τῇ κοινῇ γνώμῃ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χ(ριστο)ῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, οὐ μόνον οἱ ὑποκείμενοι τῷ ἡμε | τέρω πατριαρχικῷ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ Ὁρθόδοξοι Ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν ταῖς ἄλλαις ταῖς λοιπαῖς | παροικίαις τῶν Μακαριωτάτων πατριαρχῶν διατελοῦντες· καὶ καθεκάστην λαμβάνομεν ἀνταποκρίσεις | περὶ τῶν ἀπανταχοῦ θριάμβων τῆς Ὁρθοδοξίας κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς³· καὶ ἀγαλλιώμενοι πνευματικῶς, | ἀναπέμπομεν δόξαν τῷ Θεῷ. Μόνον δὲ ἐν τῇ ὑποκειμένη τῇ Μητροπόλει σου Ἐπισκοπῇ Κυδωνίας ἐν | τὸς τῶν Χανίων ἐμάθομεν μὲ ἄκραν λύπην ψυχῆς μας, διὸ συνιστᾶται ἤδη Σχολεῖον Ἀλληλοδιδασκτικὸν | παρὰ ἀμερικανῶν Λουθηροκαλβινιστῶν⁴, διευθυνόμενον, καὶ συγκροτούμενον παρὰ τῶν ἰδίων εἰς διαφθο | ρὰν ἡθῶν, καὶ ὀλεθρον ψυχικὸν τῆς ἐκεῖ δυστυχοῦς Νεολαίας τῶν Ὁρθοδόξων χριστιανῶν, ἠπορήσαμεν | εἰς τοῦτο πῶς, ἐν ᾧ πανταχοῦ ἡ ὀρθοδοξία ἔκαμε θριάμβους, ἀπεδίωξε τοὺς

ἐμπεσόντας βαρεῖς λύ | κους, κατέκλεισε, καὶ ἐξώντωσε τὰ μισρὰ αὐ-
 τῶν Σχολεῖα, καὶ οἱ ἀπανταχοῦ εὐσεβεῖς ἔλαβον πρό | νοιαν διὰ τὴν
 ἠθικὴν, καὶ ψυχικὴν ὠφέλειαν τῶν φιλιτάτων αὐτῶν τέκνων· πῶς, λέ-
 γομεν, ἐν | τῇ Κρήτῃ, ὅπου ἄνωθεν, καὶ ἐξαρχῆς διεφυλάχθη ἡ Εὐ-
 σέβεια, τὰ ὀρθὰ καὶ ἀμώμητα Δόγματα | καὶ παραδόσεις τῆς Ὁρθο-
 δόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, νὰ εὖρωσι καταφυγὴν οἱ τοιοῦτοι ψυ-
 χοφθόροι, | καὶ νὰ συνιστῶσι Σχολεῖον; Καὶ δὴ γράφοντες, ἐν-
 τελλόμεθα τῇ Ἱερότητί σου διὰ τῆς παρούσης ἡ | μῶν πατριαρχικῆς
 Ἐπιστολῆς, κατὰ πρόνοιαν ἐκκλησιαστικὴν, εἰ μὲν οὕτως ἔχει τὸ προᾶ-
 γμα^α, νὰ ἀνα | λάβης φροντίδα κυριαρχικὴν, καὶ νὰ γράψῃς τῷ Ἐπι-
 σκόπῳ σου, καὶ τοῖς ἐκεῖσε ὀρθοδόξοις χριστια | νοῖς, νὰ συμβουλεύ-
 σῃς, νὰ ἀπειλήσῃς, καὶ πάντα τρόπον χριστιανικὸν νὰ μεταχειρισθῆς·
 ὥστε νὰ | παύσῃ^β τὸ θεομίσητον ἐκεῖνο, καὶ ψυχοφθόρον Σχολεῖον,
 ἐκπληρῶν μὲ τοῦτο καὶ τῆς ποιμαντορίας σου | τὰ Ἱερὰ καθήκοντα,
 καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ συναγωνιζόμενος. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις, καὶ
 τὸ ἄπειρον ἔλεος εἶη μετὰ | τῆς Ἱερότητός σου. αωλζψ
 Μαῖου Κεη

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χ(ριστι)ῶ ἀδελφός : ↵

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

¹⁾ Τὴν «Ἐγκύκλιον ἐκκλησιαστικὴν καὶ συνοδικὴν ἐπιστολὴν, παραινετικὴν πρὸς τοὺς ἀπανταχοῦ ὀρθοδόξους, εἰς ἀποφυγὴν τῶν ἐπιπολαζουσῶν ἑτεροδι-
 δασκαλιῶν», ἐκδοθεῖσαν τῷ 1836 ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου εἰς φυλ-
 λάδιον ἐκ 30 σελίδων, βλ. παρὰ Γ ε δ ε ὡ ν, Καν. Διατ. Β', σσ. 248 - 280. Ὁ
 Πατριάρχης Γρηγόριος ΣΤ' διεξήγαγε ἐντατικὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν προσηλυτι-
 στικῶν ἐνεργειῶν τῶν Λουθηροκαλβινιστῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ μάλιστα ἐν
 ταῖς περιοχαῖς Κρήτης (βλ. κατωτέρω τὰ σχετικὰ ἔγγραφα 30 καὶ 33), Ἰονίων
 νήσων (βλ. Γ ε δ ε ὡ ν, αὐτ. 292 καὶ 306) καὶ Κυκλάδων (βλ. Β α φ ε ἰ δ ο υ,
 Ἐκκλησ. Ἱστορία Γ', σ. 103-108, ἐνθα καὶ γενικώτερον κρίνεται καὶ χαρακτη-
 ρίζεται ἡ δρασίς αὕτη τοῦ Γρηγορίου).

²⁾ Ἡ συγκρότησις ἐκκλησιαστικῶν πνευματικῶν ἐπιτροπῶν διετάχθη διὰ
 τῆς αὐτῆς ὡς ἄνω ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς. Αὗται ἔδει νὰ συγκροτηθοῦν ἐκ πε-
 παιδευμένων, ἐναρέτων καὶ ζηλωτῶν ἐκκλησιαστικῶν, οἵτινες θὰ εἰργάζοντο
 βάσει σχεδίου καὶ ὁδηγιῶν τῆς κεντρικῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς. Περὶ
 τῆς δράσεως τῶν ἐπιτροπῶν τούτων γίνεται λόγος εἰς τὸ κατωτέρω δημοσιευό-
 μενον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν γράμμα ὑπ' ἀριθ. 30.

³⁾ Περὶ τῆς ματαιώσεως τῶν ἐνεργειῶν τῶν Λουθηροκαλβινιστῶν διὰ τῆς
 ἀντιδράσεως τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐξεγέρσεως τῶν ὀρθοδόξων,
 μάλιστα εἰς τὰς νήσους τῶν Κυκλάδων βλ. Β α φ ε ἰ δ ο υ, αὐτ., 105.

⁴⁾ Περὶ τούτου βλ. τὴν Συνοπτικὴν Βιογραφίαν τοῦ Γεωργίου Χατζῆ Ἰω-
 ἄννου Ψαρουδάκη, ἐρανισθεῖσαν ἐκ τῶν ὑπομνημάτων αὐτοῦ, Ἀθῆναι τύποις
 Χ.Ν. Φιλαδελφείας 1871, καὶ [Ἐμμ. Βιβιλάκη], Ἐκθεσις τῆς ἐπὶ τῶν Σχο-
 λείων τῆς Κρήτης Ἐπιτροπῆς τοῦ 1844, ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου
 «Ραδάμανθους» 1879, σ. 102. Τὰ φυλλάδια ταῦτα, τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον

εἶναι σήμερον δυσεύρετον, μοὶ ἐγνώρισεν ὁ φίλος Ν. Β. Τωμαδάκης, Διευθυντῆς τῶν Γεν. Ἀρχείων τοῦ Κράτους, ὅστις ἐπ' εὐ' αἰρίᾳ ἐδημοσίευσεν σχετικὸν ἱστορικὸν σημείωμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀμερικανικὸν σχολεῖον εἰς Χανιά πρὸ ἑκατονταετίας» εἰς τὴν ἐφημ. «Κῆρυξ» τῶν Χανίων, φυλ. 762 τῆς 8 Μαΐου 1948.

⁶⁾ Ἡ ἰδρυσις τοῦ Σχολείου μόλις εἶχε πραγματοποιηθῆ, ἀφοῦ ὁ ἀναλαβὼν τὴν διεύθυνσιν τούτου Γ. Ψαρουδάκης ἐξ Ἡρακλείου ἦλθεν εἰς Χανιά τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1837, ὁ δὲ Ἀμερικανὸς Γεώργιος Μπέντων ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τοῦτον. Διὰ τοῦτο τὸ Πατριαρχεῖον δὲν ἦτο ἀπολύτως βέβαιον περὶ τῆς ἰδρύσεως καὶ ἡ σπουδὴ τῆς ἀποστολῆς τῆς πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς ἀποδεικνύει ὅτι ἐπεζητεῖτο νὰ περιστῶ τὸ κακὸν ἅμα τῇ γενέσει του.

⁷⁾ Τὸ Σχολεῖον παρὰ ταῦτα συνέχισε τὴν λειτουργίαν του μέχρι τοῦ 1843, ὅποτε οἱ Τούρκοι διέλυσαν τὰ Ἀμερικανικὰ ἐκπαιδευτήρια.

29.

Πατριαρχικὸν γράμμα τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου ΣΓ' πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κρήτης Μελέτιον, συστατικὸν τοῦ ἀπεσταλμένου αὐτοῦ Πρωτοπαπᾶ Ἀντωνίου, ἐρχομένου εἰς Κρήτην ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ τοῦ θανάτου τοῦ ἀρχιμανδρίτου Νεοφύτου διὰ τὴν παραλαβὴν τῶν πραγμάτων τούτου καὶ διὰ τὴν ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἐπιστάσιαν τῶν ὑποστατικῶν τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου, ὡς καὶ διὰ τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ συλλογὴν βοηθημάτων. Εἰς ἀκολουθοῦν σημείωμα ἀναφέρεται ἡ ἐκκαθάρισις κληρονομίας ἀποβιώσαντος ἐν Κων/πόλει Κρητὸς καὶ ἡ συναποδημία δύο Κρησῶν.

Ἀριθ. Χειρ. Μ.Η. 98. Ἐν πρωτοτύπῳ, ἐπὶ διφύλλου κοινοῦ χάρτου διαστάσεων 0,22 × 0,34 μ. Τὸ ἔγγραφο ἐπὶ τῶν δύο πρώτων σελίδων. Ἐπὶ τῆς τελευταίας σελίδος ἐπιγραφή: «*Τῷ Πανιερωτάτῳ καὶ Θεοπροβλήτῳ μητροπολίτῃ ἁγίῳ Κρήτης ὑπερίτῳ καὶ ἐξάρχῳ Εὐρώπης, ἐν ἁγίῳ πν(εὐμα)τι ἀγαπητῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ τῆς ἡμῶν μετριότητος κυρίῳ μελετίῳ ἀσπασίῳς. Σφραγίς ἐπὶ ἐπικεκολλημένου τεμαχίου χάρτου δι' Ἰσπανικοῦ κηροῦ παριστῶσα τὸν λέοντα τοῦ Ἀγ. Μάρκου μετὰ στέμματος ἄνω καὶ ἐπιγραφὴν ΓΡ ΟΣ. Ἐπὶ τοῦ τεμαχίου τούτου ἐπιγραφή: ἐλήφθη τῇ κη' Ἰουλίῳ. Ἰκανὴ φθορὰ ἐκ σητῶν καὶ ὑγρασίας.*

† Γρηγόριος ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Πανιερώτατε Μητροπολίτα ἅγιε Κρήτης, ὑπέριτε καὶ ἐξαρχε Εὐρώπη[ς ἐν ἁγ]ίῳ πν(εὐμα)τι ἀγαπητῆ | ἀδελφῆ καὶ συλλειτουργῆ τῆς ἡμῶν μετριότητος κύρ μελέτιε | τὴν φίλην ἡ[μῶν αὐτῆς] πανιερότητα | ἀδελφικῶς ἐν Χ(ριστ)ῷ ἀσπαζόμενοι ἡδέως προσαγορεύομεν. [Τὸ κατὰ τὴν] γην Ἀπριλίῳ: | σιμειωθὲν ἡμῖν ἀδελφικὸν της, κατὰ τὴν δὴν τοῦ παρελθόντος [Μαΐου] ἐγχειρισθέντες | καὶ εὐαγγελισθέντες δι' αὐτοῦ τὴν ὑπὲρ τι ἄλλο περιπόθητον ἡμῖν ἀγ[αθὴν αὐτῆς] ὑγιείαν

ὑπερή | σθημεν· εἶδομεν ἐπομένως διαλαμβάνειν, περὶ τῆς τοῦ κατὰ
τὴν κ[.] ἀποβιώσεως | αὐτόσε εἰς Ἱεράπειρον ἡμετέρου Ἀρ-
χιμανδρίτου Νεοφύτου, καὶ τῆς [αὐτῶ;] παρασιτάσεως | τοῦ τε εἰς τὰ
ἐκεῖσε Διοικητοῦ, καὶ τοῦ Κουτζάμπαση τοῦ Καστελλίου. [Ἐκ τῶν δ]-
ποίων καὶ τὰ ἰδιαί | τερα πρὸς τὴν Πανιερότητα τῆς, περὶ αὐτῆς τῆς
ὑποθέσεως ἔγνωμεν καὶ τὸν κατάλογον | τῶν ὑπαρχόντων, καὶ τοῦ χρέ-
ους τοῦ μακαρίτου εἶδομεν. ὅθεν δὲν ἐλείψ[αμε]ν ἀποκρινόμενοι | τῇ
φίλῃ ἡμῖν αὐτῆς Πανιερότητι, προηγουμένως μὲν νὰ ἀκριβολογήσωμεν
περὶ ταύτην | αὐτῆς τῆς εὐκταιωτάτης ἡμῖν ἀγαθῆς αὐτῆς ὑγείας·
ἐπομένως δὲ τῇ συριστῶμεν διὰ τῶν πα | ρόντων ἡμῶν ἀδελφικῶν
γραμμάτων τὸν ἤδη ἀπερχόμενον αἰδεσιμώτατον ἡμέτερον Πρω | το-
παπᾶν κύρ Ἀντώνιον, ὃς ἐστὶ παρ' ἡμῶν ἀπεσταλμένος ἐπ' αὐτὸ τοῦ-
το, ἵνα καὶ τὰ πράγμα | τα τοῦ μακαρίτου Ἀρχιμανδρίτου παραλάβῃ
σῶα καὶ ἀνελλειπῆ, καὶ εἰς τὰ ἐκεῖσε ὑποστατικά | τοῦ ἡμετέρου Πα-
τριαρχικοῦ Θρόνου ἐπιστατήσῃ, ὡς ἴδιος οἰκοκύρης· τὸν ὁποῖον ἐρχό-
με | ρον σὺν Θεῷ εἰς τὰ αὐτόθι ἀξιούμεν τὴν φίλῃ ἡμῖν αὐτῆς Πανι-
ερότητα ὑποδεχθῆναι καλῶς | καὶ ὁδηγήσειν αὐτῶ τὰ συμφέροντα, ἀλ-
λὰ καὶ τὴν ἄδειαν ἔχειν τοῦ φορεῖν ἐπιτραχήλιον, | καθὸ Ἱερεὺς πρα-
κτικώτατος· καὶ πρὸς τούτοις ἐὰν δὲν τὴν πειράζῃ, νὰ ἔχῃ καὶ τὴν |
παρ' αὐτῆς ἄδειαν τοῦ ζητεῖν βοήθειαν εἰς ὠφέλειαν τοῦ ποτὲ μὲν
πλουσιωτάτου, νῦν δὲ πτο | χωτάτου Πατριαρχικοῦ τούτου Θρόνου, καὶ
εἰς αὔξησιν καὶ βελτίωσιν τῶν σὺτοῦ εἰς τὰ αὐτόθι κει | μένων, ἀλλὰ
κατερημωθέντων ὑποστατικῶν. Τὸ ἡμέτερον Πατριαρχικὸν χρέος,
| τὸν χριστιανικὸν ζῆλον, καὶ πόθον μας, καὶ τὰς ὄσας ἀδράς δαπά-
νας, καὶ καταβολὰς | χρημάτων περὶ ἐξαγοράσεως, καὶ ἀπελευθερώ-
σεως πλείστων πατριωτῶν αὐτῆς Κρητῶν | αἰχμαλώτων ὅπου καὶ πρό-
τερον, καὶ μέχρι τῆς σήμερον, ἐν ἔργοις καὶ λόγοις ἐδείξα | μεν, καὶ
τὴν ἰδίαν μας ψυχὴν θέντες ὑπὲρ αὐτῶν, εἶναι πασίδηλα· οὐ μόνον δέ,
ἀλλὰ | καὶ ἡ Πανιερότης τῆς ὀφθαλμοφανῶς καὶ εἶδε, καὶ ἤκουσεν.
ὅθεν καὶ ἡ ἀδελφική | τῆς ἀγάπῃ, ἀξιούμεν χωρηγῆσαι πᾶσαν ἐπιεί-
κειαν εἰς τὸν ῥηθέντα ἡμέτερον Πρωτοπα | πᾶν κύρ Ἀντώνιον, ἀλλὰ
καὶ μὲ ἔγγραφα συστῆσαι (ἀνείδεον ὄ[ντα] τοῦ τόπου τε, καὶ | τῶν ἀν-
θρώπων τῆς κομποπόλεως ἐκείνης Ἱεραπέτρου) πρὸς οὓς γ' [ἢ]κει ἀγα-
θοὺς | ἄνδρας τ[ιμᾶν;] καὶ εὐεργετεῖν αὐτόν. Ταῦτα μὲν ἀδελ-
φικῶς· μὴ ἐκλείπει δὲ ἠδύνειν ἡμᾶς ἐν [τῇ δη]λώσει τῆς περιποθήτου
ἡμῖν ἀγαθῆς αὐτῆς ὑγείας, ἧς καὶ τὰ ἔτη εἶησαν θεόθεν [αἴσια;] καὶ
πανευτυχῆ. αωλζψ Ἰουνίου εη

[† Γρηγ]όριος ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς αὐτῆς ἀδελφός:—

*Ἐτι δὲ φρο[οντί]σαντες κατὰ τὸ πρὸς αὐτὴν ἔγγραφον, καὶ πρὸς ἡμᾶς

τοῦ υἱοῦ καὶ θυγατέρων τοῦ [μα]καρίτου Νικολῆ μαγουρᾶ, κρητός, τοῦ ἀποβιώσαντος ἐνταῦθα, ἐλάβο | μεν τὸ ὄλ[ον] εὐρεῖθ' ἐν τῆς περιουσίας του γρόσια χίλια ἑκατὸν πενήντα, Νο 1150: ὁκτὼ | μανδήλια, ἐν γελέκι, καὶ μερικὰ κομπολόγια· ἐξ ὧν γροσίων ἀρηρέθησαν διὰ | τὴν θανὴν του, καὶ ἄλλα ἔξοδα γρόσια 150: τὰ δὲ λοιπὰ χίλια, ἦτοι πενήντα τάλληρα | τῆς ρειζήνας στέλλονται μὲ τὸν ἡμέτερον Πρωτοπαπᾶν τῆ Πανιερότητί της ἵνα ἀποδο | θῶσι τοῖς κληρονόμοις· λήφεται δὲ ἡ αἰδεσιμότης του τὴν συνήθη περὶ τούτων ἀπόδειξιν. | » Ἐτι δὲ συναπεδήμησαν ἐκ τῶν ἐντεῦθεν δύο γυναῖκες Κρησσαι, ἡ μὲν μία Αἰκατερίνα μετὰ τοῦ υἱοῦ της μανόλη· ἡ δὲ ἄλλη Ἐλένη πάμπτωχος καὶ χηρεύουσα· | καὶ ἡ μὲν Αἰκατερίνα μετὰ τοῦ υἱοῦ της αἰχμαλωτισθεῖσα ἐλυτρώθη ὑπὸ τινος ἀρ | μενίου, ὃν καὶ ἄκουσα ἐνυμφεύθη· ἡ δὲ διὰ τῆς ἡμετέρας συνεχοῦς παρα | κινήσεως καταλείψασα αὐτόν, καὶ πᾶσαν ὑδηπάθειαν ἐνδημεῖ αὐτόσε· ἡ δὲ Ἐ | λένη ἔρχεται πρὸς τὸ παραλαβεῖν τὰ ἑαυτῆς πατρικὰ ὑποστατικά. ὄθεν ἀξιοῦ | μεν τὴν ἀδελφικὴν ἡμῖν αὐτῆς Πανιερότητα ἵνα ὑποδεχθῆ καὶ ἀναπαύσῃ αὐτάς.

» Ὁ αὐτὸς Ἐν Χ(ριστι)ῶ ἀγαπητὸς αὐτῆς ἀδελφός: ↪

30.

Γράμμα συνοδικὸν τοῦ Πατριάρχου Κων/πόλεως Γρηγορίου ΣΤ' πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τὸ χριστιανικὸν πλήρωμα Κρήτης, δι' οὗ στιγματίζονται αἱ ἐνέργειαι καὶ τὰ κακόδοξα διδάγματα τῶν Λουθηροκαλβινιστῶν καὶ ἐφιστᾶται ἐντατικωτέρα ἢ προσοχὴ τῶν ὀρθοδόξων πρὸς ἐξουδετέρωσιν τούτων. (Ἰούλιος 1837).

Ἄριθ. Χειρ. Μ. Η. 58. Ἐν πρωτοτύπῳ, ἐπὶ ἀδρουῦ χάρτου διαστάσεων 0,53 × 0,76 μ. Κατάστασις διατηρήσεως ἀρίστη.

Ἰ Γρηγόριος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἱερώτατε μητροπολίτα Κρήτης, ὑπέριμε καὶ ἔξαρχε Εὐρώπης, καὶ οἱ ὑπὸ τὴν ἀγιωτάτην ταύτην μητρόπολιν διατελοῦντες Θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι, ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, καὶ συλλειτουργοί, καὶ ἐντιμότατοι Κληρικοί, εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς, τίμιοι Προεστῶτες, καὶ χρήσιμοι Γέροντες, καὶ Πρόκριτοι, καὶ ἀπαξάπαντες εὐλογημένοι χριστιανοὶ τῶν ἐπαρχιῶν τούτων· χάρις εἴη ὑμῖν, καὶ εὐχὴ νη παρὰ Θ(εο)ῦ. Ἡ ἀκατάσχετος ὁρμή, καὶ στασιώδης μα | νία τοῦ κοινου πολεμήτορος, καὶ ἐχθροῦ τῆς σωτηρίας τῶν ὀρθοδόξων χ(ρι)στ(ια)νῶν διέλιπεν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τοῦ νὰ διεγείρῃ διαφόρους ἐπηρείας, καὶ διωγμοὺς κατὰ τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας· καὶ ἄλλοτε μὲν | ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς, ἄλλοτε δὲ μὲ ἐνέδρας,

καὶ ἐπιθέσεις δολίας, νὰ ἐκμηχανᾶται τῶν π(νευματι)κῶν αὐτῆς τέκνων τὴν καταστροφήν, καὶ ἀπώλειαν. κακοδοξίαι πολυσχεδεῖς, καὶ αἰρέσεις ποικίλαι, ὡς πολύμορφα θηρία, ἐφάνησαν | κατὰ καιρούς, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων αἰώνων τῆς οὐσιότητός της, ἐπαπειλοῦσαι τὴν ἀμώμητον ταύτην νύμφην τοῦ Χ(ριστο)ῦ. Ἄλλ' εἰς κᾶμμίαν ἄλλην ἐποχὴν δὲν ἐφάνησαν μήτε χαλεπώτεροι, μήτε δολιότεροι, ὅσον ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς | χρόνοις. Ἄνθρωποι, κόμματος ἀλλοτριῶν ὁπαδοί, ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας, καὶ περὶ τὴν πίστιν ἀστοχῆσαντες, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, καταφερόμενοι κατὰ τῶν Ἀποστολικῶν, καὶ συνοδικῶν Κανόνων, καὶ παραδόσεων, κατὰ τῶν | ἀχράντων μυστηρίων, κατὰ τῶν ὑπερφυῶν, καὶ οὐρανίων δογμάτων τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως, κατὰ τῆς φειπαρθένου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, κατὰ τῆς προσκυνήσεως τοῦ τιμίου σταυροῦ, καὶ τῶν Ἱερῶν εἰκόνων, κατὰ τῆς πρὸς Θεὸν | μεσιτείας τῶν ἁγίων, καὶ κατὰ πάντων τῶν ἐθίμων τῆς ἐκκλησίας τῶν Ὁρθοδόξων, εἰσὶν οἱ εἰς τὰς ἡμέρας μας ἀναφανέντες, γυμνοί, καὶ ἔρημοι πάντων τῶν πρὸς σωτηρίαν συντεινόντων, καὶ τῆς ὀρθῆς, καὶ ὑγινοῦς πίστεως ἀθλίως ἀπεσχοὶ | νισμένοι· οὗτοι ἐν ᾧ ἀνετράφησαν εἰς κακόδοξα δόγματα τε καὶ φρονήματα, ἐπαγγέλλονται ὅτι κηρύττουσι τὴν εἰς Χριστὸν ἡμῶν πίστιν. ἐν ᾧ ἀνατρέπουσι μὲ τὰς διδασκαλίας, καὶ μὲ τὰς πράξεις τῶν τὴν ἠθικὴν τοῦ | Εὐαγγελίου, ὀνομάζουσιν ἑαυτοὺς, Εὐαγγελικούς. Ἐν ᾧ δυσφημοῦσι, καταφρονοῦσι, καὶ παραβαίνουσι τοὺς Ἱεροὺς κανόνας, τὰς διαταγὰς, καὶ τὰς παραδόσεις τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τολμῶσι νὰ ὀνομάζωνται, Ἀποστολικοί· | ἐν ᾧ τέλος πάντων ὑπάρχουσι κατὰ πάντα κακόφρονες, ὡς βλασφημοῦντες τὰ κυριώτερα δόγματα τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν Πίστεως, καυχῶνται ὡς οἱ μόνοι ὀρθοφρονοῦντες, καὶ φαντάζονται, ὡς ἐκ τῶν ἔργων τῶν δείκνυται, | ὅτι εἰς αὐτοὺς μόνους ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψε τὴν ἀλήθειαν· οὗτοι λοιπὸν ἐπιχειρισθέντες πρὸ πολλοῦ νὰ παρασύρῳσιν εἰς τῆς ἰδίας τῶν κακοδοξίας τὸ σκότος τοὺς ὀρθοδόξους, καὶ εὐσεβεῖς, ἐξαποσιτέλλουσιν εἰς πάντα τὰ μέρη | ψευδοδιδασκάλους, καὶ λαοπλάνους, οἵτινες ἀγωνίζονται μὲ μυρίους τρόπους, νὰ διασπείρῳσιν πανταχοῦ τῆς ἰδίας τῶν κακοδοξίας τὰς ἀκάνθας, καὶ τὰ ζιζάνια, ἀφ' ἑνὸς μὲν μέρους κατηγοροῦντες, καὶ καταμεμφόμενοι | τῶν Ἱερῶν ἡμῶν Βιβλίων, καὶ τῶν Ἱερῶν συγγραμμάτων τῶν πνευματοφόρων ἡμῶν Πατέρων, τῶν θείων τῆς Ἐκκλησίας Παραδόσεων, καὶ αὐτῆς τῆς ἐσταυρωμένης ζωῆς τοῦ Εὐαγγελίου· ἀφ' ἑτέρου δέ, διασκορπίζοντες ἀφειδῶς βιβλιάρια ἔκφυλα, δόλια, καὶ πάσης κακοδοξίας ἀνάμεστα, καὶ τῶν ἀλλοκότων φρονημάτων αὐτῶν ἔμπλεω, παραπέμποντες αὐτά, ὡς χεῖμαρδον καταπλημμυροῦντα πάντα τὰ μέρη, | διὰ νὰ συντρέφῃται, καὶ συναύξηται ἡ νεολαία τῶν ὀρθοδόξων, μὲ τοιαῦτα ἐξωλέστατα διδάγματα, καὶ φρενο-

βλαβείας, ὥστε κατὰ μικρόν, καὶ ἀνεπαισθήτως νὰ ἀναφανῶσι κακόδοξοι, παραχαράκται τῆς | ἀληθείας, καὶ τῆς πατροπαράδοτου θείας θρησκείας ἀλλότριοι. Ταῦτα πάντα, καὶ πλείονα τούτων, καταθλίβοντα καιρίως τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χ(ριστο)ῦ, ὑπεχρέωσαν τέλος πάντων ἡμᾶς, ἵνα κατὰ χρέος προνοίας | ἀξιοχρέου, ἀναλάβωμεν τὸν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἀγῶνα, πρὸς ἀναχαίτισιν τῆς διατρεχούσης ταύτης ὑπούλου διαφθορᾶς, καὶ διαφύλαξιν τοῦ λογικοῦ ποιμνίου τοῦ Κυρίου ἡμῶν. καὶ δὴ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ συνεστήσαμεν | πανταχοῦ πν(ευματι)κᾶς ἐπιτροπᾶς, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῶν κατὰ τόπους ἀρχιερέων, διὰ νὰ φροντίζωσι μετὰ σπουδῆς, περὶ τῆς τῶν εὐσεβῶν ὠφελείας, καὶ τῆς τῶν πν(ευματι)κῶν καθηκόντων ἐκπληρώσεως. διηγείρα | μεν τὴν προσοχὴν τῶν ἀπανταχοῦ, Ὁρθοδόξων, διὰ τῆς διακηρύξεως τῶν Ἐγκυκλίων ἐπιστολῶν Ἐκκλησιαστικῶν, καὶ ἀνεκαλύψαμεν ὑπ' ὄψιν πάντων τὰ κακόδοξα αὐτῶν φρονήματα, τὰς πολυπλόκους | δολιότητας, καὶ τὴν ψυχόλεθρον πλάνην, εἰς τὴν ὁποίαν ἀγωνίζονται νὰ κρίψωσιν ὅλα τὰ τέκνα τῶν εὐσεβῶν· καὶ οὕτω, θείᾳ χάριτι, ἀπεδιώχθησαν ἀπὸ πολλὰ μέρη οἱ λαοπλάνοι οὗτοι· ἀπεκλείσθησαν τὰ μισρὰ | αὐτῶν καταγῶγεια· κατεκάησαν τὰ ἔκφυλα, καὶ βλάσφημα αὐτῶν βιβλία, καὶ κατεματαιώθησαν τὰ πονηρὰ αὐτῶν σχέδια· καὶ ταῦτα πάντα κατωρθώθησαν μετὰ μεγάλης σπουδῆς τῶν κατὰ | τόπους πν(ευματι)κῶν ποιμένων, καὶ ἐνδομύχου πεποιθήσεως τῶν ἀληθειῶν, καὶ γνησίων τέκνων τῆς ἐκκλησίας, τῶν ὀρθοδόξων χ(ριστιαν)ῶν· δι' ἃ καὶ εὐαρεστεῖται ὁ θεός, δοξάζεται ἡ εὐσέβεια, καὶ χαίρει ὀλοψύχως ἡ Ἐκ | κλησία τοῦ χ(ριστο)ῦ ἀποδεχομένη τὸν θεοφιλῆ ζῆλον τῶν ἀληθινῶν Ποιμένων, καὶ εὐλογοῦσα τὴν ἀνυπόκριτον ὑπακοήν, καὶ προθυμίαν τῶν ἀπανταχοῦ εὐλογημένων τέκνων τῆς. Ἄλλὰ καὶ αὐθις προ | νοίᾳ πατρικῆ ἠρώμενοι, καὶ τῆς ψυχικῆς ἡμῶν σωτηρίας ἐφιέμενοι δὲν λείπομεν, διὰ τοῦ παρόντος πατριαρχικοῦ, καὶ συνοδικοῦ ἡμῶν γραμματος, νὰ σᾶς κοινοποιήσωμεν καὶ τὴν εὐχαρίστησιν ἡμῶν, | καὶ ψυχικὴν ἀγαλλίασιν, δι' ὅσα καλῶς ποιοῦντες, καὶ ὑποτασσόμενοι ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἡμῶν νουθεσίαις, καὶ ἀρχιερατικαῖς ὁδηγίαις τῶν πν(ευματι)κῶν ποιμένων σας, χριστιανικῶς ἐπράξατε, παρα | δόντες πυρὶ τὰ διεστραμμένα, καὶ ἀπαγορευθέντα αὐτῶν βιβλία, καὶ ἐγχειρίσαντες τῇ ἀρχιερωσύνῃ αὐτῶν τὰς ἐπὶ πονηρῷ λογισμῷ κακεμφάτως μεταφρασθείσας ἀγίας Γραφάς, καὶ διὰ τὴν ἀπολύτρωσιν ὑμῶν | αὐτῶν, καὶ τῶν τέκνων ὑμῶν ἀπὸ τῆς ψυχολέθρου τούτων βλάβης, ἅμα δὲ καὶ νὰ σᾶς ἀποκαταστήσωμεν εἰς τὸ ἐξῆς προσεκτικωτέρους, καὶ τῆς ὑμῶν σωτηρίας ἐπιμελεστέρους, ὥστε νὰ φυλάττησθε ἀπὸ πᾶσαν μετ' αὐτῶν | σχέσιν, ἀπομακρύνοντες τὰ εὐλογημένα τέκνα σας ἀπὸ τὴν δολίαν συναναστροφὴν αὐτῶν, καὶ ἀπὸ τὰ ψυχοφθόρα Σχολεῖά των, καὶ τὴν

κοινωνίαν τῶν ψυχοβλαβῶν αὐτῶν φρονημάτων, ἀποστρεφόμενοι τὴν
 | χρῆσιν τῶν διαφόρων ὀλεθρίων αὐτῶν βιβλιαρίων, καὶ ἀποδιώκον-
 τες πᾶσαν αὐτῶν δωρεάν, καὶ βοήθειαν, ὡς ἀπατηλήν, καὶ δεδολωμέ-
 νην, καὶ πρὸς ἀπώλειαν ψυχῶν ἀφορῶσαν, ἡθῶν διαφθοράν, χριστια-
 νισμοῦ | παρατροπήν, καὶ ἐθνισμοῦ ἐξόντωσιν· διότι τὰ δῶρα τῶν
 ἐχθρῶν εἶναι πάντοτε δόλια, καὶ οἱ ἐπιβουλεύοντες τὴν ὀρθοδοξίαν,
 εἶναι ἀδύνατον νὰ γένωσι γνήσιοι πρὸς τὸν πλησίον, καθὰ τοῦτο ἕκα-
 στος τῶν εὐσεβῶν ἀκρι | βέστατα δύναται νὰ γνωρίσῃ. Ἐὰν δέ, ὃ μὴ
 γένοιτο, παρ' ἐλπίδα πᾶσαν φωραθῶσι τινὲς μεταξὺ ὑμῶν, εἴτε ἐξ οἰ-
 κείας αὐτῶν μοχθηρίας κεκινημένοι, εἴτε καὶ ἐξ ἀπάτης προκατειλημ-
 μένοι εἰς τὰς | ἀντιχριστικούς ἰδέας, καὶ κακόβουλα φρονήματα τῶν
 ἐναντίον ἐπιβούλων, εἴτε ἐξ ἰδιοτελείας συνδιατιθέμενοι τοῖς ἐπ' ὀλέ-
 θρω τῶν πιστῶν ἀγωνιζομένοις, καὶ διὰ τοῦ ἀπολλυμένου ἀργυρίου,
 καὶ χρυσοῦ προδιδόν | τες τὰς ψυχὰς τῶν γνησίων τῆς ἐκκλησίας τέ-
 κνων, ὡς ὁ προδότης Ἰούδας ἀπεμπωλήσατο ἐπὶ τριάκοντα ἀργυρίοις,
 τὸν ἀρχηγὸν τῆς πίστεως ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ διὰ ταῦτα, οὐ
 μόνον ἀηδῶς, καὶ ἀπεχθῶς διακεί | μενοι φανῶσιν εἰς τὰ παρὰ τῆς
 Ἐκκλησίας μέχρι τοῦδε περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου διαταχθέντα, καὶ
 κατὰ πρόνοιαν συνεχῶς τοῖς Ὀρθοδόξοις ἐπαναλαμβανόμενα, πρὸς
 στηριγμὸν τῆς εὐσεβείας, ἀποφυγὴν | τῆς ὀλεθρίου τῶν κακοδόξων πλά-
 νης, καὶ ψυχικὴν τῶν πιστῶν σωτηρίαν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ προφανοῦς
 ἀπανθαδιάζοντες, ἀπειθῶσι ταῖς διαφοροῖς Ἐκκλησιαστικαῖς ἡμῶν
 ψυχοφελέσι παραινέσεσι, καὶ ἀνυπό | τακτοὶ φέρωνται εἰς τὰ παρὰ τῶν
 πν(ευματι)κῶν Ποιμένων αὐτῶν, ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν πιστῶν, διενεργού-
 μενα, καὶ πρόσκομμα ἅμα, καὶ σκάνδαλον ψυχικῆς ἀπωλείας τοῖς ὀρ-
 θοδόξοις ἀποκαθιστάμενοι, | διὰ τοῦ τοιοῦτου σατανικοῦ τρόπου τῶν,
 καὶ τῆς ἐπὶ τῇ ἑαυτῶν ψυχικῇ βλάβῃ διαβολικῆς πεισμονῆς τῶν, οἱ
 τοιοῦτοι, ἐὰν μὴ ἐλθόντες εἰς ἑαυτούς, καὶ μὴ κατανοήσαντες τὸν ὀλε-
 θρον, εἰς ὃν ἑαυτούς ἐμβάλλουσιν, | ἐπιμείνωσι τῇ κακίᾳ ἀμετανόητοι,
 καὶ ἀδιόρθωτοι εἰς τέλος ἀποδεικνύμενοι, γνωσκέτωσαν μετὰ πληρο-
 φορίας, ὅτι ἀπροκριματίστως θέλουσι καθυποβληθῆ εἰς τὰς ἐκκλησια-
 στικὰς ἀράς, καὶ | τὰ ἐπιτίμια, ἀποβαλλόμενοι ἐπισήμως τῆς τῶν ὀρ-
 θοδόξων ὀλομελείας, καὶ ἀποκοπτόμενοι ὀλοκλήρως τῆς λογικῆς τοῦ
 χ(ριστ)οῦ μάνδρας, ὡς μέλη σεσηπῶτα, καὶ ἄχρηστα, πειρώμενοι πρα-
 γμα | τικῶς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνδίκου ἀγανακτήσεως· ὅπερ καὶ ἐνδο-
 μύχως ἀπενχόμενοι, δὲν λείπομεν καὶ αὐθις νὰ συμβουλεύσωμεν π(α-
 τ)ρικῶς πᾶσιν ὑμῖν, προτρεπόμενοι ἐκκλησιαστικῶς, | ἵνα πείθησθε
 ταῖς ὁδηγίαις καὶ νουθεσίαις τῶν κανονικῶν ὑμῶν ἀρχιερέων, καὶ
 τῶν πνευματικῶν αὐτῶν Ἐπιτροπῶν, οἵτινες φροντίζουσι, καὶ ἀγωνί-
 ζονται εἰς τὸ νὰ διαφυλάξωσιν ὑμᾶς ἀπὸ τοῦς | δόλους, τὰς μηχανάς,

καὶ τὴν ἀπώλειαν τῶν ἤδη κατὰ τῆς ὀρθοδοξίας λυσομένων λαοπλάνων Λουθηροκαλβινιστῶν, γνωρίζοντες ἀκριβῶς, ὅτι διεξάγονται, καὶ ὀδηγοῦνται παρ' ἡμῶν αὐτῶν οἷτινες | οὐδὲν ἄλλο παρ' ὑμῶν ἀπαιτοῦμεν, εἰμὴ τὴν πρὸς σεαυτοὺς προσοχήν, τὴν φροντίδα περὶ τῆς ψυχικῆς ὑμῶν σωτηρίας, τὴν ἐπαγρύπνησιν, καὶ ἀποστροφήν κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς ἁγίας ἡμῶν ἐκκλη|σίας, καὶ τὴν ἐπιμέλειαν εἰς τὴν χριστιανικὴν ἀνατροφήν τῶν τέκνων σας. Ὅθεν οὕτω βεβαίως πεπεισμένοι, φροντίσατε νὰ ἐκπληρώσητε προθύμως καὶ ἐπιμελῶς, ὅσα ἐκκλησιαστικῶς ὑμῖν | γράφοντες παραινῶμεν, καὶ συμβουλεύομεν, ὅπως ὧδε μὲν ἀξίως τοῦ χριστιανικοῦ ὀνόματος φαίνησθε πολιτευόμενοι εἰς δόξαν Θ(εο)ῦ, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἀπολαύσητε τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν, | παρ' αὐτοῦ τοῦ κατ' ἀξίαν ἐνὶ ἐκάστῳ ἀποδιδόντος, οὗ ἡ χάρις, καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος, σὺν τῇ παρ' ἡμῶν εὐχῇ, καὶ εὐλογία εἶη μετὰ πάντων ὑμῶν.

αωλζφ

Ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ, Ἰνδ(ικτιῶν)ος ιης

† ὁ Ἐφέσου Ἀνθιμος	† ὁ Σμύρνης Παῖσιος
† ὁ Ἡρακλείας Διονύσιος	† ὁ Φιλαδελφείας Πανάρετος
† ὁ Νικομηδείας Πανάρετος	† ὁ Σοφίας Μελέτιος
† ὁ Λαρίσσης Παρθένιος	† ὁ Βιζύης Κοσμᾶς

31.

Πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου ΣΤ' πρὸς τοὺς προεστῶτας καὶ προκρίτους τῆς Μητροπόλεως Κρήτης, ἀπαντητικὴ εἰς ἀναφορὰν τῶν περὶ ἀπαλλαγῆς τοῦ Μητροπολίτου αὐτῶν Μελετίου τῶν ὀφειλομένων, δι' ἧς τονίζεται ἡ ἀνάγκη τῆς καταβολῆς τούτων (Μάιος 1838).

Ἀριθ. Χειρ. Μ.Η. 87. Ἐν πρωτοτύπῳ, ἐπὶ διφύλλου καθ' ὅλα ὁμοίου πρὸς τὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 27 ἐγγράφου. Τὸ ἐγγραφον ἐπὶ τῶν δύο πρώτων σελίδων. Ἐπὶ τῆς τελευταίας ἐπιγραφή: *Τοῖς τιμω(τά)τοις προεστῶσι, καὶ χρησίμοις προκρίτοις εὐλογημένοις χριστιανοῖς τῆς ἁγιω(τά)της μητροπόλεως Κρήτης, τέκνοις ἐν κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητοῖς:* Σφραγὶς δυσδιάκριτος. Κατάστασις διατηρήσεως σχετικῶς καλὴ· μικρὰ φθορὰ κατὰ τὰ σημεῖα πύξεως.

† Γρηγόριος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Τιμιώτατοι Προεστῶτες καὶ χρήσιμοι Πρόκριτοι εὐλογημένοι χριστιανοὶ | τῆς ἁγιωτάτης Μητροπόλεως Κρήτης, τέκνα ἐν κυρίῳ ἡμῶν ἀγαπητά· χάρις | εἶη ὑμῖν, καὶ εἰρήνη παρὰ Θ(εο)ῦ, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχή, εὐλογία, καὶ συγχώ|ρησις. Τὴν σταλεῖσαν πρὸς ἡμᾶς ἐνυπόγρα-

φον ἀναφορὰν Σας εὐμενῶς | ἐλάβομεν, καὶ εἶδομεν ὅσα ἐν αὐτῇ ἐκ-
τίθεσθε ὑπεραπολογούμενοι διὰ | τὴν ἀνέχειαν τοῦ ἀρχιερέως Σας ἀ-
γίου Κρήτης κύρ Μελετίου, καὶ τὴν δυστυ | χῆ κατάστασιν τῆς Ἐπαρ-
χίας του, καὶ ὅτι οὐ δύναται ἀποδοῦναι τὰ ἐσχάτως | ἀπαιτηθέντα πα-
ρὰ τῆς Ἱερότητός του διὰ πολίτιζης τοῦ κοινοῦ, οὐ ἔνεκα καὶ ἀξιοῖ | τε
νὰ ἀπαλλαγῆ τῆς δόσεως ταύτης.

Ἀπαντῶντες τοίνυν δηλο-
ποιοῦμεν | τῇ τιμιότητι Σας ὅτι, ὅσον μὲν διὰ τὴν πρὸς τὸν ἀρχιερέα
Σας ὑϊκὴν | ἀγάπην, καὶ ἀντιληπτικὴν διάθεσιν, Σᾶς ἐπηνέσαμεν, ὡς
ἐνδεικτικὴν | εὐλαβείας χριστιανικῆς, ἀλλὰ τὸ νὰ μεσιτεύητε νὰ τῷ χα-
ρισθῶσι τὰ δίκαια | τοῦ κοινοῦ τῆς Ἐκκλησίας, τοῦτο δὲν ἠθέλετε
πράξει εὐθὺς ὅπου εἰδοποιηθῆτε | πρῶτον ὅτι τὸ κοινὸν τοῦτο τῆς
Ἐκκλησίας περιστοιχεῖται καὶ καταπιέζεται ἀπὸ | ὑπερόγκους καὶ δει-
νοτάτας ἀνάγκας, καὶ ἀπὸ βάρη χρεῶν, τὰ ὅποια καὶ | ἐξ ἀπόρων, πό-
ρων εὗρεσιν προσδέονται καὶ ὑπαγορεύουσι, πολλῶ μᾶλλον | νὰ ἀφε-
θῶσι δίκαια αὐτοῦ φανερά, καὶ ὁμολογούμενα, καὶ δεύτερον, | ὅτι αὐ-
τὰ τὰ ἀπαιτούμενα δίκαια δὲν εἶναι ἄνευ λόγων συγκαταβάσεως | καὶ
παροράσεως διὰ τὴν ἀδύνατον κατάστασιν τῆς Ἐπαρχίας, τὴν | ὁποίαν
ὅπως ἔχει καὶ εὐρίσκεται κατὰ τὸ παρόν, καλῶς γνωρίζει καὶ πε- |
ληροφόρηται ἡ Ἐκκλησία. Τὰ χρήματα ἅπερ ἀπητήθησαν παρὰ τῆς
| Ἱερότητός του, ὡς πρὸς τὸ κοινὸν θεωροῦνται ὡς τὰ πρῶτα συστα-
τικὰ τῆς οἰ | κονομίας τῶν ἀναγκῶν του, καὶ τὰ καθ' αὐτὸ εἰσοδήμα-
τά του, καθότι οὐκ | ἄλλοθεν, εἰμὴ ἐκ τῶν φιλοτιμιῶν τῶν νέων ἀρ-
χιερέων περιμένεται ἢ | ἀπάντησις τῶν βαρυτάτων ἐξόδων του, ὡς
πρὸς τὴν Ἱερότητά του δὲ ὑπάρχει | ἡ μόνη καὶ κυρία δαπάνη τῆς
ἀποκαταστάσεώς του εἰς τὴν Ἐπαρχίαν, | τὴν ὁποίαν ἐφάπαξ προσ-
φέρει εἰς τὸ κοινὸν δι' ὅσους χρόνους ἠθέλεν ἀρχιε | ρατεύσει, νεμόμε-
νος τὴν Ἐπαρχίαν, καὶ μὲ τὴν ἐνδειξιν τῆς εὐγνωμοσύνης αὐτῆς | διὰ
παντὸς ὠφελούμενος ἡ Ἐκκλησία μ' ὅλα ταῦτα, διὰ τὸ ἀνίκανον τῆς |
Ἐπαρχίας, ἀφ' οὗ περιώρισεν εἰς τὸ τρίτον καὶ τέταρτον τῆς ἡς ἠδύ-
νατο καὶ | ἔμελλε νὰ λάβῃ φιλοτιμίας, εἰάν ἡ Ἐπαρχία ἦτον εἰς τὴν
προτέραν τῆς καλῆν | κατάστασιν, ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους ἄφησε καὶ πα-
ρηλθὸν ἱκανοὶ χρόνοι, | καθ' οὓς δὲν ἐνόχλησε τὴν Ἱερότητά του, δι-
δουσα αὐτῷ καιρὸν εὐκολίας, | καὶ ὠφελείας, ἐν ᾧ κατὰ τὴν ἐπικρα-
τοῦσαν τάξιν, ἕκαστος νέος ἀρ | χιερεὺς εἶναι ὑπόχρεως, ἀφ' οὗ δώση
ἐκ τοῦ παραντίκα ἐν μέρος τῆς προσ | διορισθείσης φιλοτιμίας του νὰ
[ἐξοφλήσῃ] τὰ ἄλλα ἐντὸς διετίας.

Τούτων οὕτως ἐχόντων μήτε δίκαιον, μήτε λόγον, καὶ συνειδήσεως
ὀρθῆς ἐχό | μενον εἶναι τὸ νὰ ζητῆ ἡ Ἱερότης του, καθὼς καὶ ὑμεῖς
νὰ μεσιτεύητε, νὰ | χαρισθῶσι τοιαῦτα ἀπαραίτητα, καὶ μετὰ τσαύ-
της συγκαταβάσεως, καὶ ἀνο | χῆς Ἱερὰ δίκαια τοῦ ἐν ἀμνηστίας

βάρεσιν ὑποκειμένου Κοινοῦ· διὸ | ἀντὶ τούτου, εἶναι ἔργον τῆς χριστιανικῆς ὑμῶν διαθέσεως νὰ φιλοτιμηθῆτε νὰ εὐκο | λύνητε τὴν Ἱερότητα του εἰς ἀπόδοσιν αὐτῶν, διὰ νὰ μὴ φαίνεται πρὸς τὴν | Ἐκκλησίαν ἑλλιπὴς καὶ ἀπρόθυμος εἰς τὰ οὐσιωδέστερα τῶν χρεῶν του, ἐνδεικνύ | μενοι πραγματικῶς καὶ τὴν πρὸς τὸν ἀρχιερέα Σας τοῦτον ὑϊκὴν εὐλαβητικὴν | ἀγάπην, καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ εὐάρεστοι φαινόμενοι, καὶ ἐπαινούμενοι· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις, καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἶη μεθ' ὑμῶν.
αὐλὴ Μαΐου γη ~

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν χ(ριστ)ῶ εὐχέτης: ~

32.

Ἐγκύκλιος πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου ΣΤ' πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κρήτης Μελέτιον, ἀγγέλλουσα τὴν κατάργησιν τῆς Ἐφορικῆς Κάσης καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ θεσμοῦ τῶν Ἐφόρων, τοῦ Ἡρακλείας Διονυσίου ὀριζομένου ὡς Ἐφόρου τοῦ Μητροπολίτου. (Ὀκτώβριος 1838).

Ἀριθ. Χειρ. Μ.Η. 89. Ἐν πρωτοτύπῳ, ἐπὶ ὁμοίου διφύλλου. Τὸ ἔγγραφο ἐπὶ τῶν δύο πρώτων σελίδων. Ἐπὶ τῆς τελευταίας ὁμοία πρὸς τὴν τοῦ 27 ἐπιγραφὴ μετὰ τὴν προσθήκην: τῆς ἡμῶν Μετριότητος. Ἐπὶ τοῦ διαφακέλλωσιν τμήματος: ἐλήφθη τῇ 1ῃ Ἰανουαρίου. Σφραγὶς ἐφ' ἰσπανικοῦ κηροῦ παριστῶσα δικέφαλον ἐν θυρεῷ καὶ γράμματα ΓΡ ΓΣ ΠΤΡ ΚΣ 18 35. Κατάστασις διατηρήσεως μετρία. Φθοραὶ κατὰ τὰ σημεῖα πτύξεως ἐξ ὑγρασίας.

† Γρηγόριος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἱερώτατε Μητροπολίτα Κρήτης, ὑπέριμε καὶ ἔξαρχε Εὐρώπης, ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀγαπητὲ | ἀδελφέ, καὶ Συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύρ Μελέτιε, χάρις εἶη σου, τῇ Ἱε | ρότητι, καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ. Ἐν ἀπὸ τὰ γεραρότερα συστατικὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐκοσμίας ὑπῆρξεν ἀνεκάθεν ἡ τάξις τῶν ἐφορειῶν, καθ' ἣν οἱ ἐνδημοῦν | τες ἐν Κωνσταντινουπόλει Συναδελφοὶ Ἀρχιερεῖς, καὶ παρὰ τῷ Οἰκουμενικῷ Πατρι | ἀρχῇ συνεδριάζοντες, καὶ τούτων μάλιστα οἱ τῷ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησιαστικῷ ἔθει ἀπο | καθιστάμενοι ἔγκριτοι, καὶ πολυπειρία καὶ φρονήσει διαφέροντες σεβάσμιοι | Γέροντες, εἶχον, κατὰ μὲν τὸ πνευματικόν, τὰς γνώμας τῶν ἀποδημούντων Συναδελ | φῶν Ἀρχιερέων, εἰς ἀρίστην διοίκησιν, καὶ οἰκονομίαν τῶν συμβαινόντων Ἐκ | κλησιαστικῶν, καὶ Θερησκευτικῶν πραγμάτων· κατὰ δὲ τὰ ἄλλα, τὴν προστα | σίαν καὶ εὐόδοσιν τῶν ἰδίων τε, καὶ ἐπαρχιακῶν αὐτῶν ὑποθέσεων. ἡ γερα | ρὰ αὕτη τάξις ἔχουσα τὴν βάσιν εἰς διακελεύσεις Ἱε-

ρῶν Κανόνων, ἐχαρακτήρι | ζε προπόντως τὴν Ἱερὰν Σύνοδον, διέ-
 πουςαν κανονικῶς [μετὰ τοῦ Πατριάρχου] | καὶ διῴθύνουσαν τὸ
 ἀπανταχοῦ χριστεπώνυμον πλήρωμα, ἀλλ' ἢ ἀπὸ πέντε ἤδη | ἐτῶν συ-
 σταῖσα ἐφορικὴ Κάσσα¹ οὐ μόνον ταύτης τῆς πνευματικῆς, καὶ ἐκκλη-
 σιασι | κῆς εὐταξίας ἀνατρεπτικὴ κατέστη, ἀλλὰ καὶ ἄλλων ἐν τούτῳ
 τῷ μεταξὺ ἐπέφερε τὴν † ἀνωμαλίαν εἰς τὸ Ἱεραρχικὸν σύστημα· διότι
 πολλοὶ ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑπέ | φεραν δεινὰ ἀποτελέσματα περιστάσεων,
 τὰς ὁποίας δὲν ἠδύναντο νὰ κοινοποι | ῆσωσιν εἰς πολλούς, ἢ ἐπισήμως
 νὰ ἀναφέρωσι· δίκαια πολλῶν παρεω | ράθησαν, καὶ κατηγορήθησαν, ὑ-
 ποθέσεις οὐσιώδεις ἀπετύγχανον τοῦ προσήκοντος | τέλους, ἢ ἄλλως ἐδυ-
 σκολεύοντο, ἀπούσης μιᾶς προθύμου παραστάσεως, | ὁποία ὑπῆρχεν ἢ
 τοῦ ἐνθέρμου ἐφόρου, φιλοτίμως ἐξειδιάζοντος τὰ κατὰ τὸν ἐφο | ρευό-
 μενον, καὶ ἐπομένως τὰ δίκαια παράπονα ὄλων, ὡς ἀ[γαπητῶν ;] ἀ-
 δελφῶν, | ἀπέδειξαν τέλος πάντων ἀναγκαιοτάτην καὶ ἀπαραίτητον [τὴν
 διάλυ]σιν, καὶ | κατάργησιν αὐτῆς τῆς Κάσσης, ὡς πραγματικῶς ἐπι-
 βλαβοῦς κατ' ἄμφω ἀπο | δειχθείσης διὰ τοὺς ἐκτεθέντας λόγους. Διὰ
 ταῦτα ἤδη, κοινῇ καὶ Συνοδικῇ διαγνώσει ἀποφανθέντες τὸ νὰ ἐλλείψῃ
 ἐκ μέσου τὸ Κατάστημα τοῦτο τῆς ἐφορικῆς Κάσσης, ἀνέλαβον τὰς
 ἐφορείας τῶν ἀποδημούντων Συναδελφῶν Ἀρχι | ερέων οἱ ἐνδημοῦν-
 τες ἐξ σεβάσμιοι Γέροντες², ἵνα προΐστανται, ὡς καὶ πρότερον, | εἰς
 ὄλας τὰς ἐνταῦθα ὑποθέσεις αὐτῶν, τὰς τε πνευματικὰς, καὶ ἐκκλησια-
 στικὰς, καὶ τὰς λοιπὰς | οἰασδῆποτε, εἴτε τῆς ἰδιαιτέρας μόνον φρον-
 τίδος, καὶ ἐφορικῆς ἐπιστασίας χρηζούσας, εἴτε καὶ | ἐκκλησιαστικῆς
 δεομένας συναντιλήψεως, εἰς ἣν θέλουν ἀναφέρονται διὰ τῆς αὐτῶν Ἱε-
 ρότητος | κατὰ τὴν ἀνέκαθεν τάξιν, καθ' ἣν καὶ ἡ ἐφορεία τῆς Ἀρχιε-
 ρωσύνης σου ἀνετέθη πρὸς τὸν σεβάσμιον Γέροντα ἅγιον Ἡρακλείας,
 περιπόθητον ἐν Χ(ριστῷ) ἡμῶν ἀδελφὸν κύριον Διονύσιον, | ὅστις καὶ
 μετὰ φιλαδέλφου διαθέσεως ἀνέλαβε ταύτην, ἐπὶ προθέσει ἐνθέρμου, καὶ
 εὐλικρι | νοῦς προστασίας τε, καὶ ὑπερασπίσεώς σου ἐν πάσαις ταῖς δια-
 φόροις ἐνταῦθα ὑποθέσει· | ταῦτα τοίνυν εἰδοποιούντες διὰ τῆς παρού-
 σης Πατριαρχικῆς, καὶ Συνοδικῆς ἡμῶν ἐγκυκλίου ἐπι | στολῆς, ἐντελ-
 λόμεθα, καὶ προτρεπόμεθά σοι, ὅπως γνωρίζῃς τοῦ λοιποῦ ἐφορὸν σου
 τὸν εἰρημένον σεβάσμιον Γέροντα, ἀναφέρων τῇ Ἱερότητί του πᾶσαν
 ὑπόθεσιν καὶ ἀνάγκην σου, | ἣτις θέλει λαμβάνει τὸ προσῆκον πέρασ
 διὰ τῆς ἐφορικῆς αὐτοῦ προστασίας, καὶ τῆς ἡμετέ | ρας ἐκκλησιαστι-
 κῆς ἐντόνου συναντιλήψεως, φροντίζῃς δέ, ἵνα ἐμβάζῃς πρὸ τῆς προ-
 θεσμίας, | εἰς τὴν αὐτοῦ Ἱερότητα τὰ αὐλικά σου διάφορα, καὶ λοιπὰ
 χρέη, διὰ νὰ γίνεται ἐν καιρῷ ἡ διανομὴ | αὐτῶν εἰς τοὺς Δανειστάς,
 καὶ νὰ μὴ δοκιμάζῃ δυσκολίας, καὶ κόπους ἐξ αἰτίας τούτων ἢ Ἱερό-
 τῆς του, | παρὰ τοῦ ὁποίου ἐπειδὴ σοὶ ἀποσιέλλονται ἤδη οἱ λογαρια-

σμοί σου, οἱ ἐκκαθαρισθέντες ἐκ τῆς | καταργηθείσης ἐφορικῆς Κάσ-
σης, θέλεις ἐξακολουθήσῃ τὰς περὶ αὐτῶν διαταγὰς τῆς Ἱερότητός σου,
| ἐνδεικνύμενος ἐκ πρώτης ἀφειτηρίας τῆς διαθέσεώς σου τὸ πρόθυμον,
καὶ τοῦ τρόπου τὸ τίμιον. | Μ' ὄλον δ' ὅτι πρὸς τὸ παρὸν
διητήθησαν οὕτω τὰ τῆς ἐφορείας σου, ἀλλ' ἢ βάσιμος ἀποκατά-
| στασις αὐτῆς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐλευθέρως ἀθελήσεως τῆς Ἱερότητός
Σου· αὐτὸ τοῦτο εἰδοποιή | θησαν καὶ σύμπαντες οἱ ἀδελφοί, τῶν
ὁποίων τὴν εὐχαρίστησιν, καὶ λοιπὴν ἄνεσιν εἰς | τὰς ὑποθέσεις των
ἀποβλέπει κυριωτέρως ἢ τῶν ἐφόρων ἀποκατάστασις· διὸ καὶ ἡ Ἱερό-
της σου, χωρὶς παντελῶς νὰ ὑπονοήσῃς δυσαρέσκειάν τινα ἐκ μέρους
τοῦ ἤδη ἐφόρου | σου, ἔχεις τὸ παντελεύθερον νὰ προτιμήσῃς ἐκ τῶν
σεβασμίων Γερόντων, ὃν ἄλλον | βούλει ἔ[φορὸν τ]ῶν ὑποθέσεών σου,
ἐμπιστευόμενος αὐτὰς ὀλοσχερῶς πρὸς αὐτόν, τὸν ὁ | ποῖον [καὶ ἡ
Ἐκκ]λησία θέλει ἀναγνωρίσῃ, μηδεμίαν ἄλλου τινὸς παραδεχομένη
ἐπιμι | ξίαν [καὶ παρέ]μβασιν εἰς τὰς ἐνταῦθα ὁποιασδήποτε ὑποθέ-
σεις σου· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χά | ρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἶη μετὰ τῆς
Ἀρχιερωσύνης Σου. αὐληψ : ὀκτωβ[ρίου]:

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χ(ριστι)ῶ ἀδελφός: ↵
 † ὁ Ἐφέσου Γεράσιμος » » »
 † ὁ Ἡρακλείας Διονύσιος » » »
 † ὁ Κυζίκου Ἀνθιμος » » »
 † ὁ Νικομηδείας Πανάρετος » » »
 † ὁ Δέρκων Γερμανὸς » » »

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

¹⁾ Περὶ τῆς Κάσης βλ. «Κρητικὰ Χρονικὰ» Β', σ. 126 σημ. 5. Τὸ ἔγγρα-
φον ἐνθα αὕτη ἀναφέρεται εἶναι τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1833, ὅποτε ἡ Κάσα θὰ
εἶχε νεωστὶ συσταθῆ, ἀφοῦ ἐνταῦθα χαρακτηρίζεται ὡς «ἀπὸ πάντε ἐτῶν συ-
στάσα».

²⁾ Περὶ τοῦ θεσμοῦ τοῦ Γεροντισμοῦ, ἰσχύσαντος κυρίως ἀπὸ τῶν μέσων
τοῦ ΙΗ' αἰῶνος μέχρι τοῦ 1860, ὅποτε ἐφηρμόσθησαν οἱ «Ἐθνικοὶ Κανони-
σμοί», βλ. Βαφείδου, αὐτ. Γ' σ. 210-212, ὅπου γίνεται λόγος καὶ περὶ τοῦ
θεσμοῦ τῶν Ἐφόρων ὡς ἀντιπροσώπων τῶν ἀποδημούντων ἀρχιερέων. Τὸν θε-
σμὸν τοῦτον διεκανόνισε δι' εἰδικοῦ Τόμου ἐν ἔτει 1806 ὁ Πατριάρχης Γρηγό-
ριος ὁ Ε' (βλ. τὸ «Ἴσον ἀπαράλλακτον» τοῦ συνοδικοῦ Τόμου παρὰ Γεδεών,
Κ.Δ. Β', σ. 95 κ.έξ.).

Πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου ΣΤ' πρὸς
τὸν Μητροπολίτην Κρήτης Μελέτιον, δι' ἧς καθορίζεται ἡ εἰσφο-

ρὰ τῶν τεσσάρων Σταυροπηγιακῶν Μονῶν Ζωοδόχου Πηγῆς, Ἁγίας Τριάδος, Κυρίας Γωνιάς καὶ Γουβερνέτου ὑπὲρ τῆς ἐν Χανίοις Ἀλληλοδιδασκτικῆς Σχολῆς εἰς πεντακόσια γρόσια εἰσέτι, ἀντὶ τῶν ὑπὸ τῶν χριστιανῶν τῶν Χανίων αἰτουμένων χιλίων. (Φεβρουάριος 1839).

Ἀριθ. Χειρ. Μ.Η. 96. Ἐπὶ ὁμοίου διφύλλου μὲ ὁμοίαν ὀπισθεν ἐπιγραφὴν καὶ σφραγίδα. Κατάστασις διατηρήσεως σχετικῶς καλή.

† Γρηγόριος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἱερώτατε Μητροπολίτα Κρήτης, ὑπέριμε, καὶ ἔξαρχε Εὐρώπης, | ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀγαπητὲ ἀδελφέ, καὶ Συλλειτουργῆ τῆς ἡμῶν Με- | τριότητος | κύρ Μελέτιε. χάρις εἴη σου, τῇ Ἱερότητι, καὶ εὐλόγη παρὰ | Θεοῦ. | Εἰδοποιηθέντες ἀπὸ Γράμματος τῶν ὀσιωτάτων ἡγουμέ- | νων τῶν αὐτόθι τεσσά | ρων Ἱερῶν μοναστηρίων, ἧτοι τῆς Ζωοδό- | χου Πηγῆς, τῆς Ἁγίας Τριάδος, | τῆς κυρίας Γωνιάς, καὶ τοῦ Γου- | βερνέτου, ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν Χανίων | χριστιανοὶ ἀπαιτοῦσι παρ' αὐ- | τῶν ἀνὰ χίλια ἔτι γρόσια πρὸς τοῖς μέχρι | τοῦδε διδομένοις χιλίοις, | ἐπὶ σκοπῶ καὶ λόγῳ τελειότερας συγκροτήσεως τῆς | ἐκεῖσε κειμένης | σχολῆς¹, καὶ εἰσάξεως διδασκάλου εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, | δι' ἔλλει- | πιν τοῦ ὁποίου ἀναγκάζονται τὰ τέκνα των νὰ ἀπέρχονται εἰς τὸ | ἐκεῖ εὐρισκόμενον σχολεῖον τῶν ἑτεροδόξων², καὶ κατιδόντες ἐκ μὲν | τοῦ ἐνὸς μέρους τὴν ἀμηχανίαν τῆς ὀσιότητός των εἰς τὸ πρακτέον, ἐκ | δὲ τοῦ ἄλλου τὸν κίνδυνον ὃν τρέχουσιν οἱ παῖδες τῶν ὀρθοδόξων, | ἐπειθὴ | καμὲν τὴν ἐφεξῆς θεραπείαν, καὶ διαίτησιν, ὃ ἐστὶ τοὺς μὲν | ἡγουμένους | ὑπεχρεώσαμεν, ἀντὶ τῶν ἀπαιτουμένων χιλίων, νὰ δίδωσι | πεντακόσια | ἔτι πρὸς τοῖς προτέροις χιλίοις, τοὺς δὲ κατοίκους χρι- | στιανοὺς τῶν Χανίων | ὑπηγορεύσαμεν ἐπίσης νὰ συνδράμωσι καὶ αὐ- | τοὶ ἀναλόγως, οἷτινες | μέχρι τοῦδε οὐδὲν σχεδὸν συνεισέφερον εἰς τὴν | σχολήν, καὶ οὕτω διὰ τῆς | κοινῆς συνδρομῆς νὰ βληθῆ εἰς προᾶξιν ἡ | βελτίωσις αὐτῆς καὶ ἡ εἴσαξις | διδασκάλου τῶν εὐρωπαϊκῶν διαλέ- | κτων, εὐσεβοῦς μέντοι καὶ χρηστοῆ | θους, μένοντος ἐν τούτῳ, καὶ ἔξα- | κολουθοῦντος τὰς παραδόσεις του καὶ τοῦ | ἐν Ἱερομονάχοις Δαμα- | σκηνοῦ, ὡς εὐαρεστήσαντος εἰς δεῦρο, καὶ θεοσέβειαν | καὶ βίον χρη- | στοτήθη ἐνδειξαμένου. Ταῦτα εἰδοποιοῦμεν καὶ τῇ Ἱερότητί σου | ὡς | κυριάρχῃ τῆς μητροπόλεως ταύτης, πληροφοροῦντες σε ὅτι εἰς τὴν διά- | πρα | ξιν, καὶ ἐνέργειαν τῶν οὕτω κριθέντων, καὶ διατιθέντων συνοδι- | κῶς ἀπε | στείλαμεν τρεῖς Ἐκκλησιαστικὰς ἡμῶν Ἐπιστολάς, ἧτοι | πρὸς τοὺς ἡγου | μένους τῶν μοναστηρίων, πρὸς τοὺς προκρίτους | χριστιανοὺς τῶν Χανίων, | καὶ μίαν πρὸς τὸν ἅγιον Κυδωνίας³, πα-

ραγγέλλοντες τῇ θεοφιλίᾳ του | νὰ ἐπιστατήσῃ εἰς τὴν ἀποπεράτωσιν
τῶν ἐκκλησιαστικῶς διαταττομένων. | Προτρεπόμεθα δὲ καὶ τῇ Ἱερό-
τητί σου, ἵνα προσέχῃς ἐπίσης, ὥστε χρειᾶς | γενομένης καὶ τῆς ἀπὸ
μέρους σου κυριαρχικῆς καὶ ἀρχιερατικῆς με | σολλαβήσεως, καὶ προ-
στασίας, νὰ φανῆς ἐν ἐτοιμότητι συντρέχων, καὶ | ἐπιμελούμενος εἰς τὰ
δέοντα πρὸς καλήν, καὶ ἀνύποπτον ἐπισύστασιν | τῆς ῥηθείας σχολῆς,
κατὰ τὴν ἔφεσιν τῶν χριστιανῶν, καὶ κατὰ τὴν | ἔννοιαν τῶν Ἐκκλησι-
αστικῶν ἡμῶν Γραμμάτων ἢ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις | καὶ τὸ ἄπειρον
ἔλεος εἶη μετὰ τῆς Ἱερότητός σου. αὐλθφ Φεβρουαρίου βα

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χ(ριστ)ῶ ἀδελφός : ↵

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

¹⁾ Διὰ τὰ «ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα» τῆς Κρήτης βλ. τὸ ἐν σημ. 4 τοῦ
28ου ἐγγράφου βιβλίον τοῦ Ἑμ. Βιβιλάκη.

²⁾ Περὶ αὐτοῦ βλ. προηγούμενον ἔγγραφο 28.

³⁾ Τὸν Ἀρτέμιον, διάδοχον τοῦ Καλλινίκου Σαρπάκη. Βλ. Τομαδάκη,
αὐτ. 145, Σάροδων, αὐτ. 46.

34.

Πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινου-
πόλεως Γρηγορίου ΣΤ' πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κρήτης Μελέ-
τιον, σφόδρα ἐπιτιμητικὴ διὰ τὴν μὴ καταβολὴν εἰς τὸ Κοινὸν
τῶν ὀφειλομένων, δι' ἧς ἀναγγέλλεται ὁ διορισμὸς Ἐξάρχου,
ἐξουσιοδοτημένου διὰ τὴν εἴσπραξιν καὶ διὰ τὴν ἐν ἔναντία περι-
πτώσει ἀνακοίνωσιν τῆς ἀργίας αὐτοῦ. (Ἰούνιος 1839).

Ἀριθ. Χειρ. Μ. Η. 69. Ἐπὶ ὁμοίου διφύλλου με ὁμοίαν ἐπὶ τῆς τελευ-
ταίας σελίδος ἐπιγραφὴν καὶ σφραγίδα. Ἐντὸς τῆς τὴν ἐπιγραφὴν ἀκο-
λουθούσης διακοσμητικῆς γραμμικῆς τολύπης ἡ λέξις: ἐσχάτη. Κατά-
στασις διατηρήσεως σχετικῶς καλή. Φθοραὶ κατὰ τὰ σημεῖα πτύξεως ἐξ
ὕγρασίας.

† Γρηγόριος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας
Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἱερώτατε μητροπολίτα Κρήτης, ὑπέριμε καὶ ἔξαρχε Εὐρώπης,
ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ | συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Με-
τροιότητος κύρ Μελέτιε, χάρις εἶη τῇ Ἱερότητί της καὶ εὐλόγη παρὰ
Θεοῦ. ἐξ ὧν ἔ | λαβεν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιστολῶν, ἐγνώρισε καλῶς πρῶ-
τον μὲν, ὅτι διὰ τὰς ἐκ τῶν καιρικῶν ἀνωμαλιῶν | περιστάσεις τῆς Ἐ-
παρχίας της δὲν ἐνεκρίθη ἀμέσως τότε, ὅτε ἀνεδέξατο αὐτήν, εἰς τὸ νὰ
προσδιορισθῇ, καὶ ἀπαι | τηθῇ τὸ κανονικὸν εἰς τὸ Κοινὸν δικαίωμα

τῆς φιλοτιμίας της¹, ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν ἕξ, ἑπτὰ χρόνων, ἀφ' οὗ
 δῆ | λονότι καὶ τὰ ἐπαρχιακά της Θεία συνάρσει καὶ Ἀνακτορικῆ εὐ-
 μενεία, ἔλαβον τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβολήν, καὶ ἡ Ἱερό | της της
 ἔκαρποῦτο τὰ ἀρχιερατικά της δικαιώματα, σκέψεως γενομένης συνοδι-
 κῶς ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ τῶν τιμιωτάτων | τοῦ Κοινοῦ Ἐπιτρόπων, ἐν ἀρ-
 μοδίῳ καιρῷ μετ' ἄκρας συγκαταβάσεως προσηδωρίσθη κοινῆ ἀποφά-
 σει, διὰ τὰ πλη | ρώση φιλότιμον γροσίων 22500 ἕνεκεν τῆς Μητρο-
 πόλεώς της, καὶ τῶν συνενωθεισῶν αὐτῇ δύο Ἐπισκοπῶν², ἐπιταχθεῖ-
 σα, | διὰ τὰ ἐμβάση ἕξ αὐτῶν τὸ ἐν τρίτον ἐν πρώτοις ἀμέσως διὰ τοῦ
 ἐνθέρμου Ἐφόρου της³, καὶ τὰ δύο τρίτα μετὰ τοῦ διαφόρου των |
 εἰς τοὺς ἕξῃς δύο χρόνους, ἀνὰ ἐν τρίτον δῆλον ὅτι εἰς κάθε χρόνον
 δεύτερον δέ, ὅτι μετὰ τὸν προσδιορισμὸν τοῦτον, πα | ρελθόντων ὀκτώ
 μηνῶν, καὶ σιωπῶσης τῆς Ἱερότητός της, διὰ τὸ κατεπεῖγον τῶν τοῦ
 Κοινοῦ χρηματικῶν ἀναγκῶν ἔλαβεν ἡ | ἐκκλησία ὅλον τὸ ἐξονομασθὲν
 ποσὸν μετὰ καὶ τῶν μοναστηριακῶν ἐτησίων τοῦ λγ' ἔτους παρὰ τοῦ τι-
 μιωτάτου κύρ Δημητρίου | Δαμασκηνοῦ, ἧτοι γροσία 29400, ὑποσύρασα
 ἰσόποσον συναλλαγματικὴν πρὸς αὐτήν, καὶ ἐντειλαμένη τὴν ἐξόφλησιν
 | ταύτης· καὶ τρίτον, ὅτι ἐπιστραφείσης ἀνεξοφλήτου τῆς συναλλαγμα-
 τικῆς ταύτης, ὡς ἀπαραδέκτων ἀναφανεισῶν τῶν | προφασιολογιῶν της,
 ἐπειτάχθη πάλιν, ὡς ἀμεταθέτου οὔσης τῆς περὶ τοῦ φιλοτίμου της γε-
 νομένης κοινῆς ἀποφάσεως, τὰ | ἐμβάση καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ φιλότιμόν
 της, καὶ τὰ μοναστηριακὰ ἐτήσια, συναπαιτούμενα διὰ τὴν προανατε-
 θεῖσαν αὐτῇ περὶ τῆς συνάξεως αὐτῶν ἐξαρχικὴν ἐπιστάσιαν. Τούτων
 τοίνυν ἀπάντων γνωστῶν γενομένων τῇ Ἱερότητί της διὰ τῶν | σταλει-
 σῶν ἐκείνων ἐκκλησιαστικῶν ἐπιστολῶν⁴, ἐν ᾧ ὤφειλε τελευταῖον τὰ
 μεταβάλλη γνώμην, καὶ τὰ φανῆ εὐχάριστος, | καὶ εὐπειθῆς πρὸς τὴν
 εὐεργετιδὰ της καὶ τροφὸν ἀγίαν τοῦ Χ(ριστο)ῦ Ἐκκλησίαν, καὶ χωρὶς
 τοῦ λοιποῦ τὰ περιμείνη ἄλλην ἐπιταγὴν αὐτῆς, τὰ φροντίση εἰς τὸ τὰ
 ἐμβάση τὰ ὀφειλόμενα, πᾶν τὸνναντίον ἐποιήσατο, ἀπροσεκτήσασα ὅπως
 καὶ εἰς τὰ γραφέντα αὐ | τῇ διὰ τῆς τελευταίας ἐπιστολῆς, ἐν ᾗ κατέ-
 κρίνεται ὁ περὶ τῆς ἐπιστροφῆς τῆς πολίτιζης τολμηρὸς τρόπος της. καὶ
 ἐδηλοποιεῖτο, ὅτι, | ἂν δὲν προφθάση τὰ ὀφειλόμενα, θέλει βιασθῆ ἄλ-
 λους τρόποις ζημίας, καὶ μεταμελείας της, καὶ προσενεχθεῖσα, μὲ ἀνέλ-
 πιστον | ἀχαριστίαν, καὶ ἀπαραδειγμάτιστον ἀπειθειαν, οἷαν δηλονότι
 οὐδεὶς πώποτε τῶν συναδελφῶν ἐνεδείξατο, καὶ εἰς τοσοῦτου πα | ρελ-
 θόντος καιροῦ διάστημα οὐδὲ γράψασα, καὶ ἀποκριναμένη, οὐδὲ ἀπο-
 στείλασα ἄλλα, εἰ μὴ μόνον ἕξ χιλιάδας καὶ πενήκοντα | γροσία: ἕξ ὧν
 αἱ τέσσαρες χιλιάδες καὶ πεντακόσιν πενήκοντα, ὑπάρχουσιν ἀπὸ τὰς
 σταλείσας ὁμολογίας τῆς Ἐπαρχίας Κρήτης | μετὰ τοῦ διαφόρου της,
 τῆς ὁποίας ἡ ἐξαργύρωσις εἶναι πάντοτε εἰς βᾶρος της, ὡς παραδεχθεῖ-

σης προσκαίρως. Καὶ ἐπειδὴ | ἡ ἐκκλησία δὲν δύναται πλέον νὰ ὑπο-
 μείνη τὴν τοσαύτην ἀγνωμοσύνην της, καὶ ἀπειθείαν, καὶ []
 τῶν δικαίων τοῦ Κοινοῦ αὐτῆς, θλιβομένου ἀμυθῆτοις χρηματικαῖς
 ἀνάγκαις, ἀπεφῆνατο κοινῇ Συνοδικῇ διαγνώσει, νὰ ἀπαι | τήσῃ, καὶ νὰ
 λάβῃ αὐτὰ δι' ἐξάρχου, καί, ἐπὶ τούτῳ ἐνέκρινε πρόσφορον ὡς ἐκ τοῦ
 σύνεγγυς (φιλανθρωπευσαμένη καὶ κατὰ τοῦτο εἰς τὴν Ἱερότητά της,
 διὰ νὰ μὴ ζημιωθῇ, στελλομένου ἐντεῦθεν ἄλλου) καὶ διορίσατο ἐξαρχο-
 χον τὸν δσιώτατον | προηγούμενον τοῦ ἡμετέρου σταυροπηγίου τῆς Κυ-
 ρίας γωνιᾶς ἐν Ἱερομονάχοις κύρ παρθένιον⁶ ἐντεῖ | λαμένη ἀμεταθέ-
 τως, διὰ νὰ ἀπαιτήσῃ προηγουμένως τὰ ἐκκλησιαστικὰ δίκαια, κατὰ τὸ
 σταλὲν Κατάστιχον, τὸ | παρ' ἡμῶν ἐκκλησιαστικῶς ἐπιβεβαιωμένον,
 καὶ ἀκολούθως, ἐάν, ὃ μὴ γένοιτο, φανῇ καὶ αὐθις ἀπειθοῦσα, καὶ ἀ-
 | γνωμονοῦσα, νὰ ἐνεργήσῃ ἡ δσιότης του ἀφεύκτως ἐφ' ὅλην τὴν Ἐ-
 παρχίαν της τὴν εἰς χεῖράς του στελλομένην ἐπὶ | τηδες ἄρχηταιν τῆς
 ἀρχιερωσύνης της. Γράφοντες δὲ καὶ διὰ τῆς παρουσίας Πατριαρχικῆς ἡ-
 μῶν καὶ Συνοδικῆς Ἐπιστολῆς, | παρεχόμεθα τῇ Ἱερότητί της τὰς τε-
 λευταίας ἀδελφικὰς ἡμῶν εἰσηγήσεις, καὶ ἐντελλόμεθα, καὶ παραγγέλ-
 λομεν ἀμεταθέτως, | ὅπως ἀνανήψασα ἤδη, καὶ γνωρίσασα, ὅσον τὸ
 πρὸς τὴν ἐλέησασαν αὐτὴν Ἐκκλησίαν ὀφειλετικὸν τῆς εὐγνωμοσύνης
 της χρέος, | καὶ ὅσης κατακρίσεως ἀξία ἡ τέως ἐνδειχθεῖσα ἀπειθεία
 της, καὶ παρακοή τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐντολῶν, ἔλθῃ εἰς ἑαυτήν, καὶ
 | ἐπιγνοῦσα κἄν ἤδη τὰ τῆς ἀγνωμοσύνης της χρέη, κλίνῃ τὸν αὐχένα
 ἀμέσως, καὶ οἰκονομήσασα ὅλον τὸ ὀφειλόμενον | ποσόν, κατὰ τὸ ῥη-
 θὲν κατάστιχον, καταμετρήσῃ εἰς χεῖρας τῆς αὐτοῦ δσιότητος, τοῦ ἐκ-
 κλησιαστικῶς διοριζομένου Ἐξάρχου | ἐπὶ τῇ ἀπαιτήσει καὶ παραλαβῇ
 τῶν ὀφειλομένων παρ' αὐτῆς. καθότι ἐάν καὶ οὕτω φανῇ ἀδιαφοροῦ-
 σα, ὅπερ οὐκ ἐλπίζο | μεν, καὶ ἀποποιουμένη τὴν ἀπότισιν⁶, ἔχει νὰ
 ἀναγνώθῃ ἀφεύκτως παρὰ τῆς δσιότητός του ἡ ἄρχητά της καθ' ὅλην
 τὴν | Ἐπαρχίαν της⁷, ὡς ἐπιτάττεται ἐκκλησιαστικῶς, καὶ νὰ προξε-
 νηθῇ τῇ Ἱερότητί της περιφρόνησις οὐ μικρά, καὶ μεταμέ | λεια ἀνω-
 φελής. Ὅθεν διὰ νὰ μὴ δοκιμάσῃ τὰ τοιαῦτα, ἀνάγκη, προτιμήσασα
 τὸ συμφερότερον, νὰ πληρώσῃ | μετὰ προθυμίας τῇ δσιότητί του τὰ
 ὀφειλόμενα, ποιούσα ἐν ἐπιγνώσει τῶν χρεῶν της, καθὼς καὶ ἤδη τε-
 λευταῖον γράφον | τες, ἐντελλόμεθα, καὶ μὴ ἄλλως ἐξ ἀποφάσεως, Ἰνα
 ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴῃ μετὰ τῆς Ἱερότητός της.
 αὐλθφ Ἰουνίου ιζη

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἐν χ(ριστ)ῶ ἀδελφός:—
 † ὁ Ἐφέσου Ἄνθιμος » » »
 † ὁ Κυζίκου Ἄνθιμος » » «
 † ὁ Νικομηδείας Ἄνθιμος » » »

† ὁ Χαλκηδόνος Ἱερόθεος	Ἐν	Χ(ριστ)ῶ	ἀδελφός:	↪
† ὁ Δέσπων Γερμανός	»	»	»	
† ὁ Σταγῶν Γεράσιμος	»	»	»	
† ὁ Σκοπίων Γαβριήλ	»	»	»	
† ὁ Κενστεντηλίου Ἀρτέμιος	»	»	»	

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

1) Τὰς παρασχεθείσας διευκολύνσεις διὰ τοῦ περιορισμοῦ τοῦ ποσοῦ τῆς ὀφειλομένης εἰς τὸ Κοινὸν φιλοτιμίας διὰ τῆς χορηγήσεως μακρᾶς προθεσμίας καὶ δυνατότητος τμηματικῆς καταβολῆς βλ. εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 31 ἔγγραφον.

2) Τῆς Κνωσοῦ καὶ Χερρονήσου. Διὰ τὴν συνένωσιν βλ. *Τωμαδάκη*, αὐτ. 129 καὶ *Σάροδων*, αὐτ. 25.

3) Τοῦ Ἡρακλείας Διονυσίου. Βλ. ἔγγραφον 32.

4) Δὲν διεσώθησαν μετὰ τῶν ἄλλων ἔγγράφων τῆς Μητροπόλεως, τῶν περιελθόντων εἰς τὸ Μουσεῖον Ἡρακλείου.

5) Αἱ λέξεις *προηγούμενον* καὶ *Παρθένιον* ἐγράφησαν ἐκ τῶν ὑστέρων δι' ἄλλης μελάνης καὶ προφανῶς δι' ἄλλης χειρός. Ἀνεζητήθη τὸ κατάλληλον πρόσωπον καὶ ὠρίσθη ὡς τοιοῦτον, φαίνεται, ὁ Παρθένιος Φρυδάκης, τὸν ὅποιον γνωρίζομεν ὡς διαπρέποντα ἐν τῇ Μονῇ τῆς Κυρίας Γωνιάς καὶ ὡς ἡγούμενον αὐτῆς ἐν ἔτει 1841. Βλ. Ἀνθίμου *Λελεδάκη*, Μονὴ Κερα - Γωνιάς Κισάμου, «Χριστ. Κρήτη» Β', σ. 50.

6) Ἡ φιλοχρηματία τοῦ Μητροπολίτου Μελετίου χαρακτηρίζεται καὶ ἐξ ὄσων περὶ αὐτοῦ γράφει ὁ Κωνστ. Κοζύρης ἐν τῷ Ἡμερολογίῳ του: βλ. «Κρητικά Χρονικά» Α', σ. 362 καὶ 603.

7) Ὁ Μητροπολίτης Μελέτιος ἀπέθανε τὴν 20ὴν Ἰουλίου (αὐτόθι, σ. 593) καὶ πολὺ πιθανὸν ὀλίγας μόνον ἡμέρας μετὰ τὴν λήψιν τοῦ αὐστηροῦ συνοδικοῦ ἔγγραφου. Ὡς δὲ ἐσημείωσεν εἰς τὰ Σημειώματά του ὁ Στέφανος Νικολαΐδης «ἀπέθανεν ἀπὸ λύπην» (αὐτ. 195). Ἡ θανάσιμος αὕτη λύπη βεβαίως δὲν θὰ ἦτο ἄσχετος μὲ τὴν ἀπειλουμένην ἄργητα καὶ τὴν σφοδρὰν ἐπιτίμησιν, ἴσως δὲ καὶ τὸ πλήρες οἰκονομικὸν ἀδιέξοδον, εἰς ὃ εὐρέθη κατὰ τὴν λήψιν τῆς ἐπιστολῆς ὁ Μητροπολίτης.

† Ο ΛΑΜΠΗΣ ΚΑΙ ΣΦΑΚΙΩΝ
ΕΥΜΕΝΙΟΣ ΦΑΝΟΥΡΑΚΗΣ